

Gammalskånska band.

Af

Maria Collin.

När intresset för vår gamla allmogeslöjd på sin tid började göra sig gällande, kommo visserligen bland textilierna äfven banden med på ett hörn, men det blef då uteslutande fråga om sådana band som framställas i bandstol, d. v. s. de gamla förklädesbanden, och detta därför att dessa ansågos bäst motsvara nutida behof.

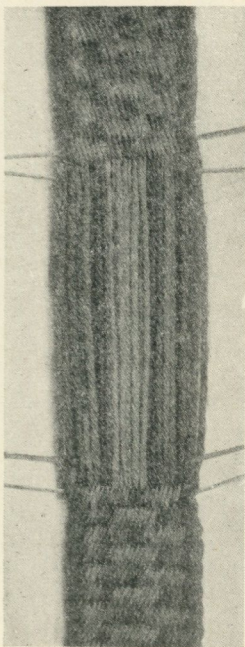


Fig. 1. Skånsk bandflätning.

Det finns dock andra slag af skånska band, som äro af för stort intresse att utan vidare öfverlämnas åt glömskan, och då den ena som andra teknik, vi nu skola skärskåda, visar sig sitta inne med stora möjligheter till utveckling, borde äfven de få intaga en plats i våra dagars hemarbete.

Till denna kategori vill jag räkna de flätade band, »spedeband», som af allmogekvinnor i min hembygd i Bara härad och äfven i det angränsande Torna (säkerligen öfver hela Skåne) tillverkats ända in i senare tid och af folket allmänt användts som strumpeband (hossebån) hvartill de genom sin mjukhet och elasticitet passade framför andra band, fig 1.

För åtskilliga år sedan föll i mina händer en af fru L. Schinnerer utgifven intressant broschyr »Antike Handarbeiten». Fru S. berättar där om sina försök att komma underfund med tekniken hos de flät-

arbeten, som funnos i K. K. Museets i Wien samling af koptiska textilfynd. Dessa utgjordes af mössor och fragment af sådana, hvilka tillhört den koptiska likklädnaden. De äro i regel förfärdigade af rött ullgarn eller af ofärgadt lingarn och i särdeles prydliga mönster,

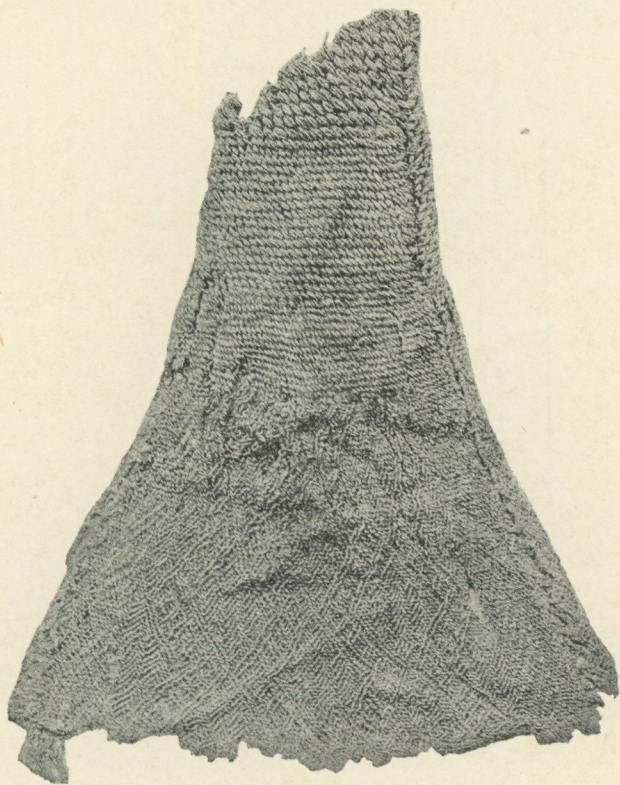


Fig. 2. Koptiskt mössfragment.

fig. 2 och 3. Fru S. kom på den lyckliga tanken att en jämförelse med någon ännu bland folket fortlefvande slöjdart säkrast skulle leda till frågans lösning, och hon lyckades äfven hos rutenerna i Galizien finna en flätteknik, som gaf henne möjlighet att göra efter alla de olika och stundom ganska invecklade koptiska mönstren.

Fru S. lämnar en tydlig beskrifning af den rutenska flätningen, fig. 4—8, och denna arbetsmetod fann jag stämma alldeles öfverens

med de skånska spedebandens, dem jag i hembygdens stugor så ofta sett i arbete. Arbetssättet är enkelt nog. Mellan ett par stolryggar

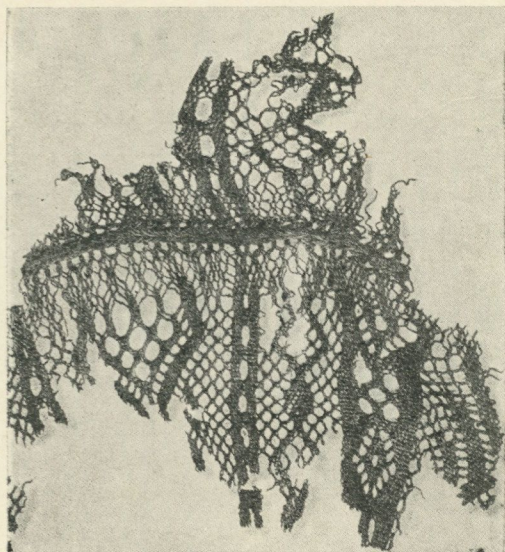


Fig. 3. Koptiskt mössfragment.

eller på annat lämpligt sätt spännes varpen (i Skåne alltid af ullgarn i två eller flera färger), och man börjar flätningen genom att på en sticka eller staf upptaga hvarannan varptråd, sedan två och två trådar först lagts i kors, fig. 4. I Skåne upptog man dock först trådarna med pekfingeret och insköt sedan stickan. Omedelbart intill denna inskjutes så en andra staf, som drages ned till varpens motsatta ända, hvarigenom samma skäl som

vid öfre kanten uppstår vid den nedre. Med en tredje staf upphämtas nu invid den första, på det sätt fig. 5 visar, de trådar som förra gången kommo i underfacket, och i samma skäl inskjutes därefter stafven n:r 4 och föres ned till staf n:r 2. Nu utdragas stafvarna n:r 1 och 2, fig. 6, för att återigen användas som förut och på detta sätt fortgår arbetet undan för undan, tills de båda band man således samtidigt förfärdigar mötas på midten, fig. 1 och 7. På den senare bilden äro trådarna spärrade för att visa deras inbördes läge. Det färdiga arbetet fig. 1 förtydligas af fig. 8, och synes af båda dessa bilder, att trådarnas riktning i ena halfvan är motsatt den andra hälftens. Teoretiskt äro tydligtvis ej fyra stafvar absolut nödvändiga; arbetet skulle kunna göras med endast en staf, hvilket att döma af fig. 9 varit rutenernas arbetsmetod. I Skåne användes emellertid fyra »spedor», och detta torde ha sina fördelar, då garnet är spändt utan ram, ty med de fyra pinnarna får flät-

ningen lättare jämnhet och stadga. Af stafvarna eller stickorna fick denna flätning namn. Sticka heter nämligen på skånskt bygdemål speda eller spöda, en benämning som ännu fortlefver.¹

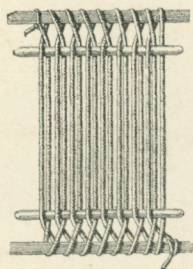


Fig. 4.

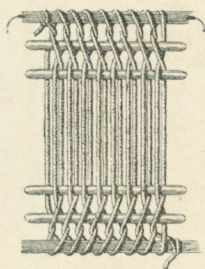


Fig. 5.

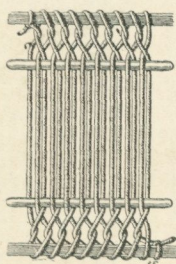


Fig. 6.

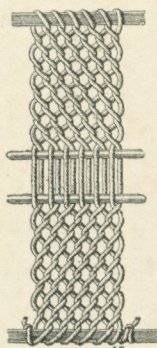


Fig. 7.

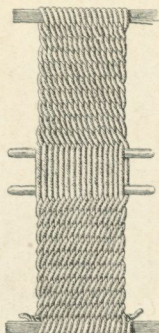


Fig. 8.

Fig. 4—8. Flätteknik.

Ett namn, som äfven tämligen allmänt förekom för denna flätning, var »virkade band», tydligen härleddt ur fornsvenskans virka = göra arbete,¹ ett ord, som i senare tid äfven gick igen i uttrycket »verka eller varka ihop» = utföra textilt arbete i allmänhet.

Den flätning, som i de skånska banden kommer till synes, utgör teknikens abc så att säga, men det är genom olika sammanslingring af trådarna möjligt att framställa mönster i riklig variation,

¹ Rietz ordbok.

2—150310. Fataburen 1915.

fig. 10, och ännu 1895 framställdes på detta sätt i Galizien mössor tillhörande den kvinnliga och skärp för den manliga dräkten samt

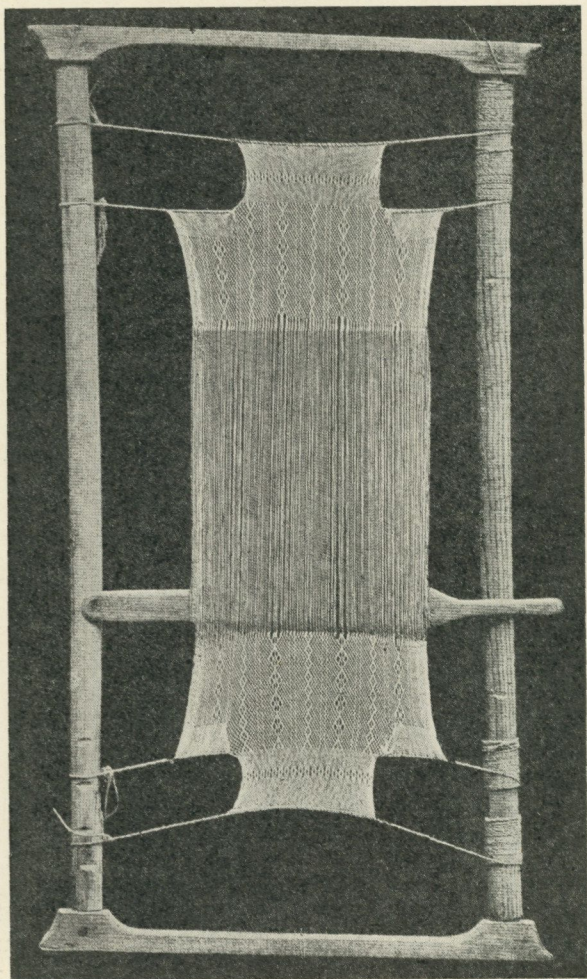


Fig. 9. Rutensk flätapparat.

dessutom mellanverk för lakan och kantbårder för handdukar. Arbetet är ej så tidsödande som man kanske skulle tro. På 6 timmar kan en 60 cm. lång och 7 cm. bred handduksbård med frans förfärdigas.

Äfven påvisar fru S. teknikens förekomst i Spanien, där ett till nationaldräkten hörande långt skärp af rött silke visat sig vara gjordt på samma sätt som vissa af de koptiska mössorna och liksom de rutenska skärpen afslutadt med långa snodda fransar. Museet i Haarlem äger åtskilliga liknande skärp med genombrutna mönster, som man med kännedom om fru S:s arbete lyckats eftergöra.¹ I museet i Agram finnes det bland allmogesakerna en kvinnomössa och i Wienermuseet 3 st. mössor, alla i förevarande teknik; de senare, utförda i silke och guld, hafva tillhört en siebenbürgisk adelsdams garderob på 1700-talet.

Man kan knappast tänka sig annat än att vid framställandet af mera komplicerade mönster varpen måste spännas upp på ett sätt som kan gifva densamma mera stadga än som är behöfligt då man flätar band. Det slags ram, som rutenerna pläгат använda, fig. 9, ger härvidlag en fingervisning. Utan tvifvel är denna ram att hänföra till förebilder från antiken.

Då arbetet ju består i ett sammanfogande af varptrådar utan något bindande inslag, följer däraf, att om man, då det hela är färdigt, utdrager stickorna, alltsammans är i fara att löpa upp. Af fragmentet fig. 3 få vi se huru kopterna — när båda hälfterna af en flätning skulle bibehållas tillsammans — bundo trådarna på ett både praktiskt och prydligt sätt genom att öfver det hela lägga en kedjegång.

Då jag i Nationalmuseet i Köpenhamn fick se bronsåldersdräkterna från Borum Eshöi, väckte det till den kvinnliga dräkten, fig. 11, hörande prydliga hårnätet, fig. 12, min synnerliga undran. Med tanke på de koptiska mössorna föll det mig nämligen in, att äfven denna flätning kunde vara att hänföra till den teknik jag förut spårat hos skånebanden. Denna förmodan fann jag bekräftad genom

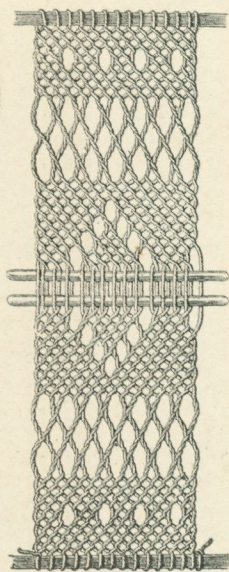


Fig. 10. Flättingsprof.

¹ De Vrouw en haar huis 1909:1, s. 16—17.

prof. Soph. Müllers »Vor Oldtid»,¹ där det sid. 244 säges: »Da der til Verdensudstillingen i Paris i 1889 skulde udføres Figurer med nøie



Fig. 11. Kvinnodräkt från Borum Eshöi.

finde, hvorledes det er gjort. Imellem to parallelt udspændte Snore er der jævnsides trukket Traade og de forskellige Mønstre ere da

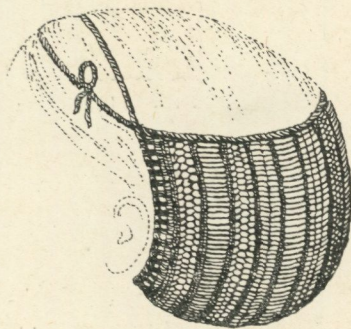


Fig. 12. Hårnät.

udførte ved en simpel Fletning af Traadene uden andet Hjælpemiddel end nogle Pinde.» Den vidfogade afbildningen, fig. 13, visar tydligt, att tekniken är den förmodade. I stället för att gå till allmogeslöjden har man väl i detta fall experimenterat så till sägandes på fri hand och lyckats komma till ett riktigt resultat hufvudsakligen genom upptäckten af fel i den gamla flätningen, hvaraf man fått klart för sig, att de två hälfterna i nätet måst hafva tillkommit samtidigt.

I »Bericht des Museums f. vaterl. Altertümer in Kiel» 1907 förekommer i den tabell öfver mossfynd, som meddelas af J. Mestorf,

¹ Nätet beskrifves äfven i Aarb. f. nord. Oldkyndighed 1891, s. 101—103.

Efterligninger af Bronzealderens Dragter, blev det efter en sagkyndig Under-søgelse af Haarnettet erklæret, att det hverken var knyttet, hæklet, fileret, strikket eller overhovedet gjort paa nogen nu kjendt Maade. Det lykkedes dog ved nøie Iagttagelse af Enkelthederne og navnlig, da det var bemærket, at et Par Feil i Maskerne forekom dobbelt i lige Afstand fra Midten, at ud-

följande: »Holstein, Bunsöh, n:r 22, Ein 59 cm. langes Stück einer kunstvoll geflochtenen Wollschnur oder eines Zierbandes — — —» och »Holland, Yde, n:r 48, Ein Halstuch(?) oder Band, nicht geknüpft, nicht gehäkelt, sondern lose geflochten — — —». Sid. 49, där det förut talats om brickband säges: »Eine andere Technik zeigt das Halsband von Bunsöh, welches nachzubilden noch nicht gelungen ist. Gleiches gilt von dem locker geflochtenen (nicht geknüpften)

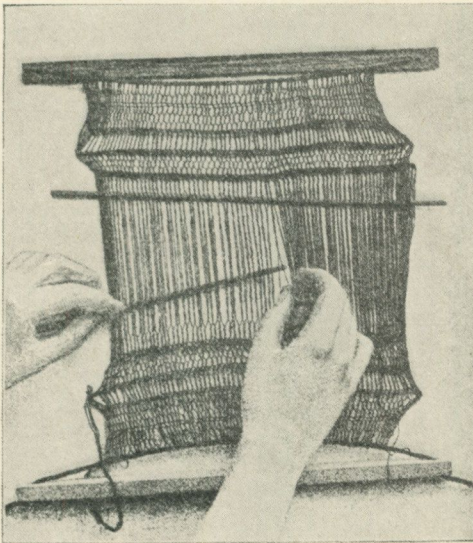


Fig. 13. Efterbildning af nätet fig. 12.

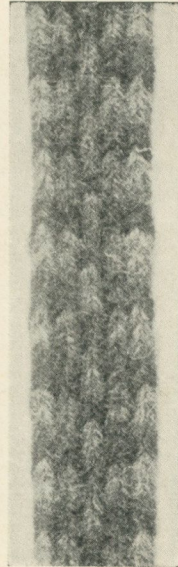


Fig. 14. Skånskt brickband.

bandförmigen Shawl der Frau von Yde, ein netzförmiges Band, das sich ausgereckt zu einem dünnen Strang zusammenzieht.» Visserligen äro dessa omnämmanden kortfattade, men synas mig dock innehålla en antydning om, att den flätteknik vi i det föregående lärt känna kanske äfven för dessa föremål kommit till användning.

Då man betraktar de genombrutna flätmönstren, kan man icke undgå att lägga märke till deras stora likhet med knyppling; möjligen hafva vi att här söka knypfelspetsarnas ursprung. Huru än härmed må förhålla sig, säkert är, att flätarbeten af denna art skulle

kunna få mångfaldig användning och väl försvara en plats i den nutida slöjden vid sidan af andra liknande, t. ex. gammaldags fransflätning och makramé. Tekniken borde åter komma till heders, äfven om de gamla spedebanden icke längre ha någon plats att fylla.

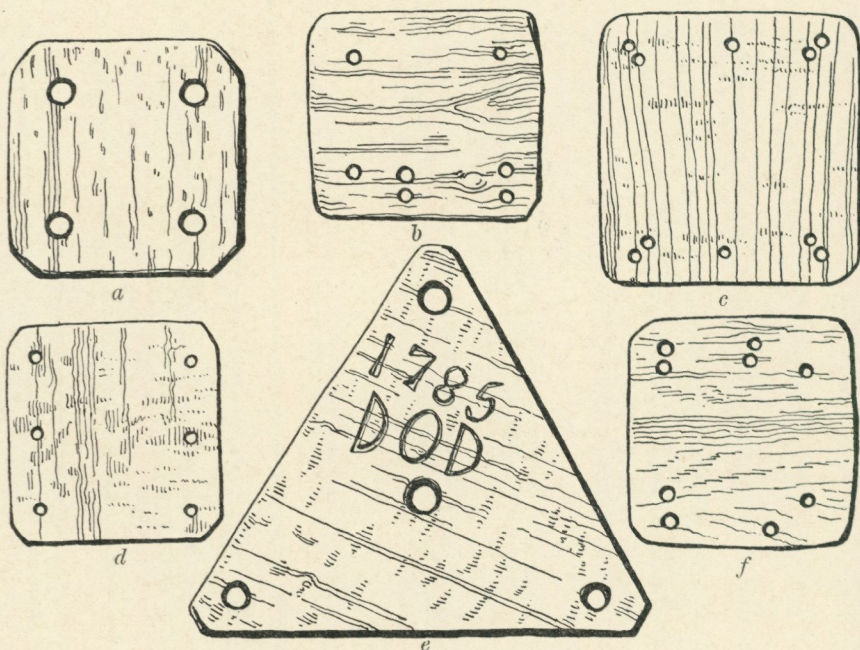


Fig. 15. Brickor i Nordiska Museet, a. Skåne, b., c. och f. Norge, d. Dalarna, e. Värmland.

De konstväfda skånska brickbanden, fig. 14, äro ej mindre värda vår uppmärksamhet. Arbetet tillgår så, att varptrådarna trädas genom tunna träskifvor eller brickor, vanligen 5 å 6 cm. i kvadrat med hål i hvarje hörn och förfärdigade af bok eller något annat hårdt träslag, fig. 15. Äfven förekomma sådana af horn, ben eller läder. Sedan varptrådarna iträdts, läggas brickorna i en rad med bredsidorerna mot hvarandra, fig. 16, och när varpen på lämpligt sätt blifvit spänd, får man väfskäl genom att vrida brickorna i varp-riktningen. Hvarje fjärdedels hvarf ger skäl, och för hvarje sådant

grepp sno sig fyra trådar tillsammans till ett snöre, fig. 17, så att det färdiga bandet ser ut som ett antal snören eller flätor, lagda intill hvarandra och förenade medelst inslaget, fig. 18 och 19, som tilltryckes med en träknif eller med fingret. Inslaget döljes af varpen. Nu uppstå emellertid skäl och snören på båda sidor om brickkorna, fig. 16 och 17, och då trådarnas hopsnoende på den obegagnade sidan snart blir besvärande, kan man emellanåt vrida brickkorna i motsatt riktning, så att snörena åter snos upp. Så tycks man dock ej alltid ha förfarit i Skåne, utan väft rakt fram och efteråt redt upp den hopsnodda varpen med fingrarna, enligt uppgift därför att man ansåg det märke, som vid omskiftet uppstår på bandet, misspydande. På originalet till fig. 14 förekomma inga omskiften.

Man skulle väl knappast tro, att denna enkla metod ger så godt som outtömliga möjligheter i väfnadsväg, men så är verkligen fallet. Härvidlag som så ofta eljest på slöjdens område ha energi och uppfinningsrikedom i förening lyckats aftvinga de mest primitiva redskap en förvånande prestationsförmåga. Brickkorna kunna förses med flera eller färre hål, fig. 15, och göras t. ex. ovala eller sexkantiga, och trådarna inredas på många olika sätt, hvilket allt medgifver nya experiment och erfarenheter. Oafsedt den omväxling en olikartad och olikfärgad varp i och för sig åstadkommer, kunna sålunda broscherade mönster och dubbelväfnad utföras — för att nämna ett par exempel.¹ Träder man endast två

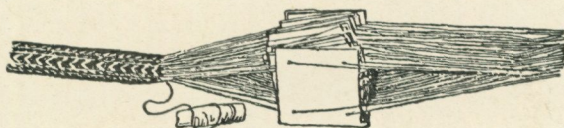


Fig. 16. Brickband i arbete.

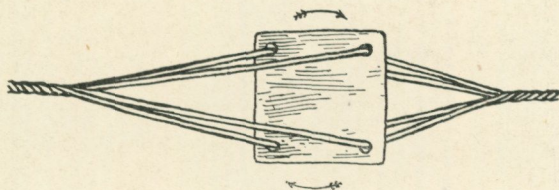


Fig. 17. Brickband i arbete.

¹ I Margarethe Lehmann-Filhés' bok *Über Brettchenweberei* lämnas en utförlig, klar och praktisk redogörelse för denna förf:s många olika rön i brickväfnad.

trådar snedt emot hvarandra i hvarje bricka, får man en »rättframs», d. v. s. med tvåskäft jämförlig produkt, fig 20 b.

Bland Nordiska Museets samlingar finns det en mindre vanlig bricka i trekant med hål icke blott i hörnen utan äfven i midten, fig. 15 e. Hur sådana brickor användts i Värmland är mig icke bekant, men man kan med dem, liksom med sexkantiga dylika, väfva ett särskildt slag af band. Genom midthålet drages ett tjockt mellanlägg, i hörnen inredas smalare trådar. Den tjocka midttråden stramas hårdare åt än de yttre och kommer därigenom att stå orörlig

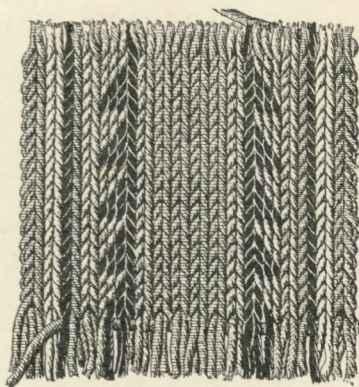


Fig. 18. Brickband från Bosnien.

som ett slags axel, kring hvilken brickan rör sig. De tre yttre trådarna sno sig kring mellaninlägget, som fullständigt döljes. Vid sådan väfnad uppstå dubbla fack (skäl), ett öfre och ett undre. Inslaget får efter hvarje vridning införas i båda facken, så att inslagstråden liksom ständigt går rundt. För att få kanterna jämna insätts på båda sidor ett par lösa varptrådar, som bilda egg. På detta sätt, som man känner från östern, kunna mycket tjocka, starka band förfärdigas.

I Skåne voro brickbanden ej så vanliga som spedebanden, åtminstone ej i Bara härad, där förf. i sin barndom fick se hur det gick till att bricka band. På sina orter lära brickbanden varit själfskrifna som byxhängslen och frans- eller tofsprydda strumpeband, som buros till dräkt med knäbyxor och knötos i ögla under knät. Numera äro väl brickbanden ur bruk.

Fordomdags torde dessa band allmänt hafva förekommit i Norden. Utom i Skåne tillverkades de med säkerhet i Helsingland, Halland och Småland,¹ där kreatursvaktarna fördrefvo sin lediga tid med att väfva band. De fäste varpens ena ända vid en trädstam och den

¹ Förekomsten i Nordiska Museet af brickor från Värmland och Dalarna synes antyda, att så varit fallet äfven i dessa landskap.

andra om lifvet — ett praktiskt sätt, som allmänt användes och som medgaf att efter behof strama åt varpen samt också kom väl till pass inomhus, där man fastgjorde räcken på en krok eller dörrklinka. Teoretiskt sedt skulle man ju här lika väl som vid den nyss beskrifna flätningen kunna få fram två band samtidigt, men praktiskt taget skulle kanske — åtminstone då det blefve fråga om en längre varp — svårigheter yppa sig i fråga om varpens spänning. Just

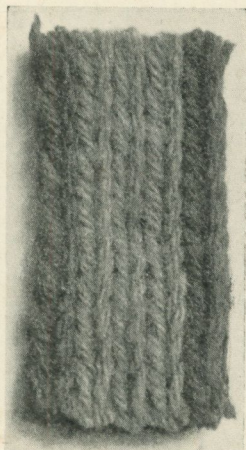


Fig. 19.

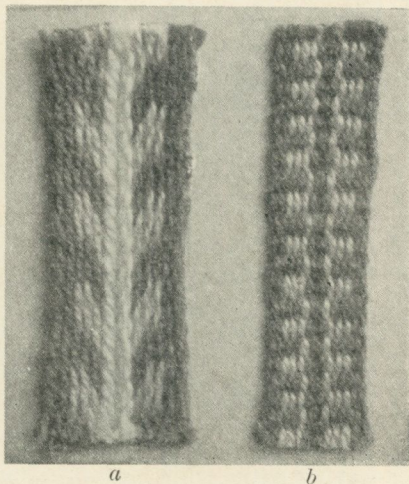


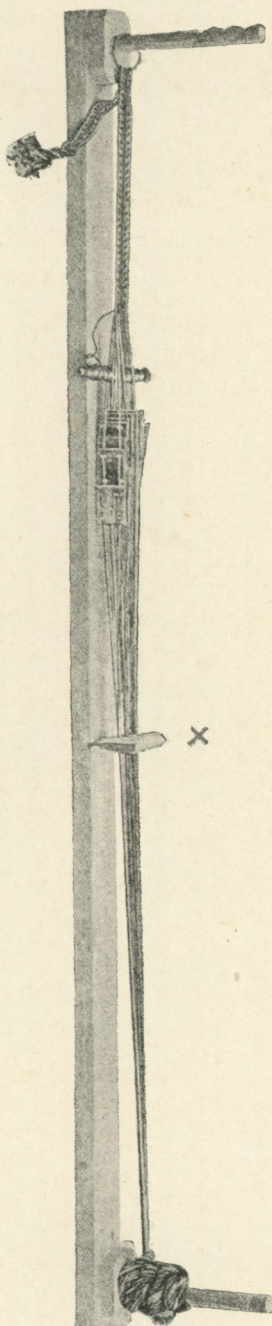
Fig. 20.

Fig. 19 och 20 a, b. Brickband väfda af förf.

den gamla metoden att med sin egen kropps rörelser reglera varpens lossande, då brickorna vridas, och åtstramning, då inslaget tillslås, visar vikten af att därvidlag ha fria händer. Jämte mera primitiva metoder har förekommit en apparat mer eller mindre lik fig. 21. Arbetet kunde nog på sådant sätt utföras med mera precision än eljest, så mycket snarare som varptrådarna då plägade dragas genom ett galler eller en kam, på bilden märkt med $\times$.

I den fornnordiska litteraturen omnämns stundom brickband, så t. ex. i Eddan, 2:a Gudrunsången. Hunnerkonungen Atle låter framföra sitt frieri till Gudrun och för att göra henne benägen för giftermålet uppräknar man för henne alla de härligheter hon som gemål till hunnernas härskare skall komma i besittning af och där-

Fig. 21. Bosnisk bandapparat.



ibland hunska kvinnor som väfva med brickor »hlaða spjöldum», och göra vackra ting af guld (tråd), »göra gull fagrt».¹ Hlaða betyder egentligen lagra, uppstapla och torde väl här hafva afseende på brickornas inbördes läge. Af verbet hlaða är bildadt substantivet hlað, som betyder hufvudbindel eller hårband. I sagorna nämnas gullhlað, silkihlað, och i fråga om vissa höggättade kvinnor förekomma uttryck, som tyda på deras skicklighet i brickväfnad, såsom hlaðbönd, hlaðnipt, hlaðgrund, hlaðnorn, hlaðgudr samt spjal-da(g)na.² Ur detta hlað kan tydligen det skånska bygdemålets lä el. höelā = hårband härledas.

På Island hade sådana band mångfaldig användning, t. ex. som strumpeband (sokkabönd), axelband (axlabönd), uppskrörteband (styttubönd) och band för kuddar (sessubönd). Dessa senare användes för att vid kvinnornas färder till häst fästa en kudde vid sadeln och voro ej

¹ M. Lehm.-Filhés säger i Zeitschrift des Vereins f. Volkskunde, 1899, s. 33 not: »Es wäre leicht denkbar, dass durch genaues Studium alter Litteraturen noch mehr Licht in die Sache zu bringen wäre. Ebenso gut wie Simrock im zweiten Gudrunliede anstatt 'mit Brettchen weben' übersetzt 'Teppiche weben', könnten sich in anderen alten Schriften z. B. in der Bibel, ähnliche ungenau übertragene Stellen befinden, da kein Übersetzer auch nicht der scharfsinnigste und gewissenhafteste eine solche Stelle richtig verstehen und wiedergeben kann ohne die Sache zu kennen. Auf Weberei bezügliche doch bisher unklar erscheinende alte Schriftstellen müssten eigentlich daraufhin geprüft werden ob sie nicht auf Brettchenweberei zu beziehen sind.»

² Samma förf. s:a tidskrift och ärg. s. 30, not.

sällan försedda med inväfda inskriptioner, t. ex. en välgångsönskan, uttryckt på vers och författad enkom för detta ändamål af någon inhemsk poet. De kallades då skriftband (leturbönd). Andra band ståtade med vackra mönster af stor variation. Väfvandet af alla dessa band (spjaldvefnadur) var ett omtyckt tidsfördrif under söndagarna.¹ I en isländsk skildring beskrifves husmodern väfvande brickband på det sätt, att hon om högra foten, som utan sko hvilade på ett skrin, lagt ena varpändan som en ögla. Med ena handen höll hon varpens öfre ända och reglerade varpens spänning under det att ett finger var inskjutet i skälet. Med andra handen vred hon sina »spjöld» och införde inslagstråden.²

Vid antropologkongressen i Stockholm 1874 förevisade dr Stolpe redskap för brickväfnad funna vid gräfningar på Björkö i Mälaren tillsammans med andra föremål från 8—10 årh.³

I Kulturhistoriska Museets i Lund samlingar finnas utom brickor och band från senare tid äfven bland fynd från medeltiden en fyrhålig bricka, som kommit i dagen vid grundgräfning på det område, där S:t Mikael's kyrka fordom stått.

Dansk Folkemuseum i Köpenhamn har brickband från Jylland; man kallade där arbetet »Brikning», brickorna »Brikker».

Af norsk »bretvæv» finnes från äldre tid ett i Rygh, »Norske Oldsager», afbildadt band med hakkorsmönster. Ett värdefullt fynd från vikingatiden gjordes i Oseberg nära Tönsberg vid utgräfningen af det bekanta, väl utrustade skepp, som förmodas hafva tillhört en kvinna och förskrifver sig från 9:e årh. Det med sniderier rikt prydda skeppet innehöll utom rester af tvenne kvinnliga skelett talrika redskap för kvinnligt handarbete och däribland ett påbörjadt brickband med omkr. 40 brickor, fig. 22.⁴

Rörande Finland har Hj. Appelgren i sitt verk »Finnische Trachten aus der jüngeren Eisenzeit» omnämmt brickband. Inten-

¹ Lehm.-Fihlén i anf. tidskrift och årg. s. 24—25.

² » » » årg. 1896, s. 375—376, not.

³ Hj. Stolpe, Sur les découvertes faites dans l'île de Björkö. Congrès int. VII Session Stockholm 1874. Bd II, s. 619—640.

⁴ G. Gustafson, Norges Oldtid, s. 131, och A. Götze i Zeitschrift f. Ethnologie 1908, s. 488.

denten vid Etnografiska Museet i Helsingfors, herr Th. Schvindt, beskriver brickväfverskan sittande på en böjd trädstam med varpen fastsatt vid en från stammen uppskjutande gren. I grafvar från 13:e årh. har han funnit fragment af brickband och håller före att denna slöjd redan i äldre tid utöfvats i Finland, där den i våra dagar endast förekommit vid Ladogas västkust.¹

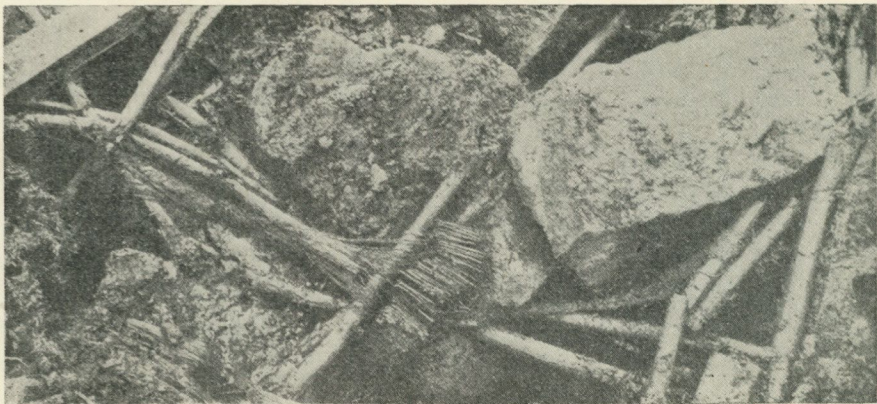


Fig. 22. Brickband från Osebergsskeppet.

Bland talrika mossfynd i Schleswig-Holstein m. fl. platser föreligga ytterst intressanta prof på brickväfnad för prydnad af den gammalgermanska dräkten. Härom nämnes något af J. Mestorf i »Bericht des Museums f. vaterl. Altertümer in Kiel» 1900 och 1907. Senare har R. Stettiner i »Mitteil. d. Anthropol. Vereins in Schlesw.-Holstein», h. 19, ingående beskrifvit ett dussintal brickväfnader från Damendorf, Daetgen och Torsberg, hvilka trots olikheter i detaljer dock äga en principiell likhet i teknik. Arbetsmetoden var i flera fall högst komplicerad och antalet brickor mycket varierande, från 3—10—22—50 ända upp till 137. Föremålen, som antagas tillhöra 4:e årh., utgöras af band, bälten och kantbårder, dessa senare med och utan frans. Som en egendomlighet (den man också lagt märke till å liknande plagg från Ostpreussen) förtjänar nämnas, att det i flera fall visat sig vara själfva varpändarna af den väfnad, hvarur

¹ M. Lehm.-Filhés, Über Brettchenweberei, s. 7.

ett plagg skurits, som blifvit använda till inslag i brickbården, Dr S. anför ur en germansk rättsurkund bl. a. orden »fœminæ fresum facienti», kvinnan som förfärdigar bårder eller fransar, och

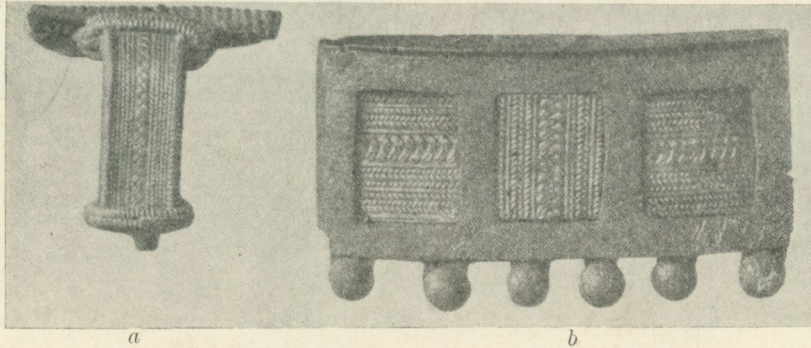


Fig. 23 a, b. Föremål af silfver med bandornament.

han vill i dessa ord se en erinran om samtidens konstskickliga brickväfverska.

Äfven tror sig denne förf. ha funnit spår af brickväfnadens inflytande på metallornamentiken, och som stöd härför meddelar han afbildningar af silfversaker, af hvilka här återgifvas tre st. föremål, fig. 23, 24, med egendomliga ornament af bredvid hvarandra liggande snören, onekligen lifligt erinrande om brickband. Förf. uppgifver, att prydnadsföremål med sådan utsirning ingå i Torsbergsfyndet och andra liknande från samma period.

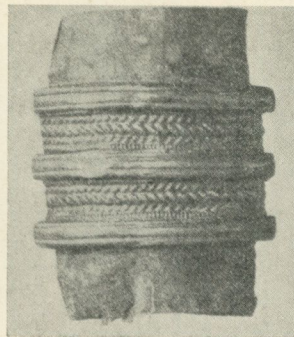
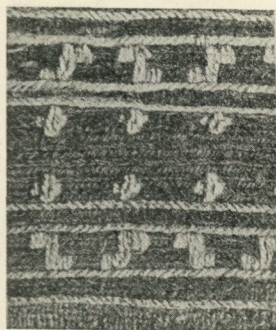


Fig. 24. Föremål af silfver med bandornament.

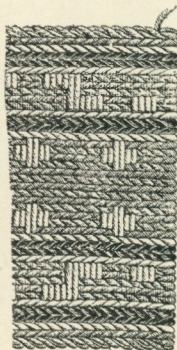
I en artikel »Brettchenweberei im Altertum»¹ redogör A. Götze för upptäckter af brickväfnader å graffältet vid Anduln m. fl. grafplatser inom Kreis Memel i Ostpreussen och framhåller den påtagliga öfverensstämmelsen mellan vissa af dessa fynd och andra sådana i de ryska Östersjöprovinserna. Utom textilfragment påträffades inom Kreis Memel ofta brickor och andra redskap. Prof. G. har till sin

¹ Zeitschrift f. Ethnologie 1908, s. 489.

artikel fogat en fyndlista, upptagande 51 nummer, de flesta omfattande flera föremål. Redskapen, bestående af brickor, nål, bandknif och kam etc., alla af metall, äro vanligen hopfästade med en metalltråd till ett litet knippe eller bestick. Af redskapens mimimala storlek jämte andra omständigheter sluter förf., att dessa bestick icke kunnat hafva någon praktisk användning, utan snarare äro att anse som modeller, uteslutande afsedda att nedläggas i grafvar, ett bruk, som ju tyder på, att brickväfnad allmänt utöfvats inom området.



a



b

Fig. 25 a, b. Koptisk bârd.

Förestående öfversikt torde väl gifva vid handen, att brickväfnaden hos Skandinaviens och Nordtysklands germaner sedan urminnes tid varit en omtyckt och flitigt utöfvad slöjd. Blicka vi längre utåt, så finna vi äfven denna teknik bland de i ljuset framdragna koptiska textilier, som i så mångt och mycket visa frändskap med nordisk textilkonst öfver hufvud. Ett prof på koptisk brickväfnad är den vackra broscherade bârden fig. 25; a är originalet, b efterbildningen.

I fråga om brickväfnadens geografiska utbredning kan vidare (ur M. Lehmann-Filhés: »Über Brettchenweberei») anföras Grekland, där brickade strumpeband liksom i Skåne tillhört den manliga nationaldräkten; det inre af Ryssland, Kaukasus, Armenien, Konstantinopel, Turkestan, Mosul (Babylonien), Syrien, Persien, Indien — till

och med så långt aflägsset som på Celebes — samt Ostasien med Kina, Japan, Siam, Birma. Äfven Amerika kommer in med de peruanska graffynnen, hvilka som bekant äfven i annat förete märklig likhet med nordiska och koptiska textilier.

Det har lyckats den sistnämnda förf. att med brickor göra efter de på åtskilliga egyptiska konungastatyer i Luxor, Karnak och andra platser förekommande gördlarna med sicksockmönster, och hon förmodar, att de verkligen också blifvit utförda på detta sätt.

I östern är det som brickningen slagit ut i full blomstring och kommit till mångsidig användning, från de grofva gjordarna, sadeltäckena och grimmorna för rid- och lastdjuren till de af rikaste material, silke, guld- och silfvertråd förfärdigade bältena m. m. och skriftbanden, hvaribland de persiska utan tvifvel förtjäna att särskildt framhållas i fråga om konstnärligt utförande.

Äfven då vi undersöka till synes så obetydliga ting som gamla skånska band öppna sig således vidsträckta perspektiv, och vi få ännu en gång konstatera vårt kulturella samband med östern.

Bild 1, 14, 19, 20 äro originalfotografier, 2—10, 18, 21, 24 äro hämtade ur L. Schinnerer, *Antike Handarbeiten*, Wien 1895, 11, 13 ur Sophus Müller, *Vor Oldtid*, Köpenhamn 1897, 12 ur V. Boye, *Fund af Egekister fra Bronzealderen i Danmark*, Köpenhamn 1896, 15 efter brickor från Skåne, Dalarna, Värmland och Norge, samtliga i Nordiska Museet, 16, 17 ur M. Lehmann-Filhés: *Über Brettchenweberei*, Berlin 1901, 22 ur *Zeitschrift für Ethnologie* 1908 samt 23 ur *Mittell. d. Anthropol. Vereins in Schleswig-Holstein*, H. 19, Kiel 1911.